

1. Аніщенко В.О. Еколого-інноваційний бізнес як рушійна сила виконання завдань екологічної політики України // Науковий вісник ДАСОА. – 2006. – №3. – С.104-105.
2. Бобылев С.Н., Медведева О.Е. Экология и экономика: Региональная экономическая политика. – М.: ЦЭПР, 2003. – 204 с.
3. Данилишин Б.М., Шостак Л.Б. Устойчивое развитие в системе природно-ресурсных ограничений. – К.: СОПС НАНУ, 1999. – 224 с.
4. Дорогунцов С.І., Федоришова А.М. Сталість розвитку еколого-економічного потенціалу України та її регіонів // Економіка України. – 1996. – №7. – С.4-7.
5. Жилаева С.Э., Сактоев В.Б., Цыренова Б.Д. Институциональные аспекты устойчивого развития социо-эколого-экономических систем различных типов. – Улан-Удэ: ВСГТУ, 2005. – 156 с.
6. Клебанова Т.С., Гурьянова Л.С., Чуйко И.М. Модели диагностики социально-экономической ситуации региона // Региональні перспективи. – 2004. – №6(43). – С.60-66.
7. Лук'янихін В.О. Екологічний менеджмент у системі управління збалансованим розвитком. – Суми: Університетська книга, 2002. – 421 с.
8. Мельник Л.Г. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням. – Суми: Університетська книга, 2005. – 387 с.

Отримано 18.05.2008

УДК 332

С.І.ПЛОТНИЦЬКА, канд. екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМКІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Зроблено спробу проаналізувати сучасний стан державного регулювання регіонального розвитку та зробити відповідні висновки з огляду на досвід побудови державної політики регіонального розвитку європейських країн.

Забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів, підвищення їх конкурентоздатності і усунення диспропорцій є основними завданнями державної регіональної політики, яка займає особливе місце в системі інструментів державного управління. Регіональна політика – це своєрідна стратегія держави, яка орієнтована на оптимізацію просторової структури і взаємовідносин між центром і територіями з метою забезпечення збалансованого розвитку.

Регіональна політика України все ще деякою мірою спирається на розробки радянської класичної економічної школи і ще не визначилася остаточно з напрямками міжнародних регіональних економічних методів. Наукові дослідження В.Семиноженка, Б.Данилишина, Н.Бутко, Л.Подольак [2, 6] та ін. присвячені поглибленню і адаптації до нових умов теорії розвитку виробничих сил регіону, адже значна частина методів регіональної політики вже втратили свою практичну цінність,

хоча деякі теоретичні і практичні розробки ще зберігають свою актуальність.

Теорія регіонів повинна базуватися на системних основах. Це стосується і української регіоналістики. Особливістю розвитку сучасної економічної науки є посилена увага до загальнолюдських цінностей, їх ролі і місцю в функціонуванні соціально-економічних систем на всіх рівнях. Регіональні аспекти економічного і соціального розвитку стали важливим елементом державної політики.

Метою даної роботи є визначення напрямків державного регулювання для підвищення рівня розвитку регіонів. Для досягнення мети доцільно виділити наступні завдання-етапи: аналіз сучасного стану державного регулювання регіонального розвитку; аналіз закордонного досвіду побудови державної політики регіонального розвитку та розробка обґрунтованих пропозицій.

Аналіз стану реалізації державної регіональної політики дає змогу стверджувати, що вона, на жаль, ще не має суттєвого впливу навіть на вирівнювання регіонального розвитку.

Так, зростання інвестицій в основний капітал у 2007 р. порівняно з 2006 р. забезпечено в усіх регіонах країни. При цьому у 15 регіонах приріст перевищував його середнє значення по Україні. Найсуттєвіше обсяги капіталовкладень зросли у Луганській (на 54,8%), Київській (на 51,6%), Запорізькій (на 45,0%) та Вінницькій (на 41,4%) областях. Однак не дивлячись на збільшення загального обсягу інвестицій по Україні на 119% в 2007 р. по відношенню до 2005 р. можна говорити про значну асиметрію на рівні залучення інвестицій. Причому ця тенденція з часом не покращується. Так, за обсягом інвестицій в основний капітал на 1 особу різниця між максимальними та мінімальними значеннями в 2000 р. складала чотири рази (Дніпропетровська обл. – 619 грн., Чернівецька – 152 грн.), у 2005 р. – 3,2 рази (2560 грн. і 800 грн.), в 2007 р. – 4 рази (в Київській обл. – 7281,2 грн., а в Житомирській та Тернопільській – 1861,2 грн. і 1801,5 грн. відповідно) [4].

Не дивлячись і на більшу суму капіталовкладень в цілому по Україні (на кожного мешканця в 2007 р. в середньому припадало 4,1 тис. грн. капіталовкладень (у 2006р. – 2,7 тис. грн.) зберігається тенденція диспропорції серед регіонів. Так, серед регіонів України найбільше капітальних вкладень у розрахунку на одну особу освоєно у м.Києві (14,2 тис. грн.), найменше – у Тернопільській області (1,8 тис. грн.) [4].

Що стосується такого важливого показника регіонального розвитку, як валовий регіональний продукт, то на промислово розвинені

області (в основному Східний регіон України) за 2004-2006 рр. припадає майже 60% валового регіонального продукту. Показник валового регіонального продукту на одну особу коливається в межах від 3516 грн. та 3589 грн. в Тернопільській та Чернівецькій областях до 9713 грн. в Донецькій обл. в 2004 р.; та від 5819 грн. та 5650 грн. до 15725 грн. в тих же областях в 2006 р. [3]. Тобто тенденції зостаються незмінними на протязі певного періоду часу.

Причому слід відмітити, що доходи населення також диференційовані за регіонами і чітко поділяються на вищі за середній показник по Україні в Східному регіоні з максимальним показником 8855,9 грн. на одну особу у Донецькій обл. та нижчі за середній показник по Україні в Західному регіоні з мінімальним показником 5757,7 грн. на одну особу у Закарпатській обл. [3].

Все вищевикладене і дозволяє говорити про значні міжрегіональні диспропорції.

Якщо звернутися до досвіду європейських країн, то слід відмітити, що якщо спочатку європейська регіональна політика базувалася на принципах вирівнювання, то в подальшому фокус перемістився на активізацію інноваційних процесів, створення привабливих умов для розвитку малого і середнього бізнесу, розвитку самостійності місцевих органів влади [1]. Ці підходи добре зарекомендували себе в таких європейських країнах як Греція, Німеччина, Іспанія, Франція і т.д.

Особливої уваги в цьому ракурсі заслуговує питання забезпечення самодостатності місцевих бюджетів, адже саме тут закладений економічний потенціал розвитку територіальних одиниць. Особливо ці питання набирають ваги в сільській місцевості, адже сільська місцевість адміністративних районів має значну питому вагу в загальній площі більшості регіонів України.

Регіональні особливості зайнятості сільського населення пов'язані, з одного боку, з загальним рівнем розвитку виробничої і соціальної сфер на сільських територіях, а з іншого – з відношення між зайнятими на підприємствах за місцем проживання і за його межами. Рівень зайнятості по регіонах України в 2005 р. знаходився в межах від 51,4% (Івано-Франківська обл.) до 70,8% (Луганська обл.), а рівень безробіття – від 2,8% (АР Крим) до 10,2% (Рівненська обл.) [5].

Рівень добробуту сільського населення, як і по Україні в цілому, також суттєво диференційований за регіонами. В 2006 р. різниця між найбільшим і найменшим показником середньодушових сукупних затрат складала більше, ніж 1,5 рази [5].

Негативні зміни в зайнятості, доходах сільського населення відобразилися також і на демографічній характеристиці сільських територій. Крім того, регіональні відмінності в демографічній ситуації і характері розселення на сільських територіях України можна охарактеризувати як дуже значні: щільність сільського населення в регіонах знаходиться в межах від 13,4 чол. на 1 км² (Луганська обл.) до 68 (Закарпатська), тобто різниця по цьому показнику складає більш ніж 5 разів [7]. Крім того, в Україні не залилось ні одного регіону, в сільській місцевості якого (в цілому по регіону) не мала б місце депопуляція. Цьому вважаємо за доцільне виділення сільських територій в особливий об'єкт державної підтримки.

Таким чином, проведені дослідження дають змогу стверджувати, що з огляду на тенденції розвитку європейських країн, можна говорити про доцільність направленості вітчизняної державної регуляторної політики на задіяння ресурсів підвищення економічного розвитку і вирішення ключових регіональних питань.

У цьому ракурсі слід наголосити на:

1) дотриманні принципу енергетичної і економічної збалансованості розвитку регіонів, під яким розуміємо вибір пріоритетних і в той же час структурно визначених для кожного конкретного регіону промислових виробництв, розвиток яких дозволить підвищити економічну ефективність діяльності регіону;

2) необхідності удосконалення управління регіональним розвитком та відносин центральних і місцевих органів влади з делегуванням більшої самостійності останнім (з відповідним правовим забезпеченням);

3) суттєвому посиленні регулювання розвитку сільських територій на державному та на регіональному рівнях (можливо, цьому буде сприяти виділення міжвідомчого координуючого органу на державному рівні);

4) посилення уваги до розвитку малого і середнього бізнесу (важливими складовими розвитку підприємництва є спрощена процедура реєстрації та система реальної фінансово-кредитної підтримки малого бізнесу саме в напрямку виробництва продукції та надання послуг).

1. Балабасва З.В. Новий регіоналізм – невід'ємний елемент європейської інтеграції // 36. наук. праць Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції України. Вип.15. – К., 2005. – С.16-22.

2. Бутко Н., Подоляк Л. Державне регулювання як інструмент підвищення конкурентоздатності регіонів // Економіка України. – 2007. – №6. – С.36-43.

3. Веб-сайт Держкомстату України: www.ukrstat.gov.ua.

4. Капітальні інвестиції за 2007 рік. Експрес-випуск Держкомстату України від 24.04.2008 № 97 // Веб-сайт Держкомстату України: www.ukrstat.gov.ua.

5. Економічна активність населення України у 2006 р. Статистичний збірник. - К.: Держкомстат України. - 2007. - С. 77.

6. Семиноженко В.П., Данилишин Б.М. Новий регіоналізм. - К.: Наукова думка, 2005. - 153 с.

7. Соціально-економічне становище сільських населених пунктів України. - К.: Держкомстат України, 2005. - С.14-15.

Отримано 22.05.2008

УДК 332.1 : 342.55 (477)

А.В.КУДЛАЙ, канд. екон. наук

Харьковский национальный экономический университет

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ ГОРОДА КРУПНОГО РЕГИОНА

Рассматриваются вопросы повышения роли и ответственности городских органов власти за будущее территории, необходимость поиска новых источников экономического развития города на основе объединения усилий органов местного самоуправления и местного бизнеса.

Курс Украины на интеграцию в европейское сообщество требует новых подходов к выработке и реализации такой модели регионального развития, которая отвечает принципам региональной политики ЕС, способствует становлению новых форм сотрудничества в формате "центр – регионы", а также развитию общепризнанной практики внутреннего межрегионального сотрудничества и международного сотрудничества территорий.

Важное место в региональном развитии занимают крупные города. Их развитие способствует формированию в каждом регионе современных производственных комплексов, способных обеспечить внутренние потребности конкретной территории страны, наращивание экспорта конкурентоспособной продукции и услуг, увеличение объемов производства наукоемкой промышленной продукции на основе рационального использования научного и производственно-инновационного потенциалов.

Исследованию проблем развития городов в литературе уделяется большое внимание [3]. Так, общесистемные подходы, которые прямо или косвенно используются в исследовании развития городов, раскрыты в работах Дж.Форрестера, О'Салливана [1, 2]. Отношения "город - регион - государство" – В. Лексиным, А. Швецовым [4, 5]. Опыт местного самоуправления в разных странах представлен в работе В.Пархоменко [6] и др.